

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

گروه حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم سیاسی

عنوان:

راهبرد نظامی آمریکا در منطقه خاورمیانه از آغاز دهه ۱۹۹۰

به بعد با تأکید بر اقدام به جنگ

استاد راهنما:

دکتر امین نواختی مقدم

استاد مشاور:

دکتر رجب ایزدی

پژوهشگر:

مهدی امید بخش

بهمن ۱۳۹۰

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۹	فصل اول: چارچوب نظری
۱۰	مقدمه
۱۱	قسمت اول؛ سازه‌انگاری
۱۲	هستی‌شناسی
۱۶	معرفت‌شناسی
۱۸	سازه‌انگاری و روابط بین‌الملل
۱۸	آنارشی و نظم
۱۸	نهادهای بین‌المللی و همکاری
۱۹	تحول در نظام بین‌الملل
۲۰	تمایزهای سازه‌انگاری با بینش‌های رقیب
۲۱	قسمت دوم؛ اندیشه نومحافظه‌کاری
۲۱	پیشینه‌ی نومحافظه‌کاری
۲۳	محافظه‌کاری
۲۴	اصول و خصوصیات محافظه‌کاری
۲۵	عقل‌گرایی
۲۵	مذهب
۲۶	نابرابری اجتماعی
۲۶	مالکیت
۲۶	مخالفت با انقلاب
۲۷	وجود‌گرایش پدرسالارانه
۲۸	محافظه‌کاری اروپایی

۲۸	.....	مایکل اوکشات
۲۸	.....	تجربه
۲۹	.....	فلسفه
۲۹	.....	سلطه عقل گرایی
۲۹	.....	دفاع از سنت
۳۰	.....	اجتماع مدنی
۳۰	.....	پیشگامان نومحافظه کاری در ایالات متحده آمریکا
۳۱	.....	اروینگ بایت
۳۱	.....	پل المرمور
۳۲	.....	جورج سانتیانا
۳۲	.....	لئو اشتراوس
۳۴	.....	نقد فلسفه سیاسی مدرن
۳۵	.....	نقد علوم اجتماعی
۳۶	.....	نقد تاریخ گرایی
۳۷	.....	تاثیر اندیشه اشتراوس بر نومحافظه کاران
۳۸	.....	تحولات نومحافظه کاری
۴۰	.....	پیش فرض های اصلی اندیشه نومحافظه کاری
۴۳	.....	نتیجه گیری
۴۵	.....	فصل دوم: سیاست خارجی و راهبرد نظامی آمریکا
۴۶	.....	مقدمه
۴۷	.....	سیاست خارجی آمریکا
۴۸	.....	اصول آمریکایی
۴۸	.....	استثنا گرایی

۴۹	لیبرالیسم
۴۹	اخلاق گرایی
۵۰	نظم نوین جهانی
۵۰	دوران بوش پدر
۵۴	دوران ریاست جمهوری کلینتون
۵۹	دوران ریاست جمهوری جورج واکر بوش
۶۳	منافع ملی در قرن جدید
۶۳	سه سطح منافع
۶۴	منافع خاورمیانه‌ای آمریکا
۶۵	اهداف و راهبردهای اصلی
۶۵	اهداف
۶۶	راهبرد نظامی
۶۶	پیشدستی
۶۹	خاورمیانه بزرگ
۶۹	الف: محور اقتصادی
۶۹	ب: محور سیاسی
۷۰	تروریسم
۷۲	انرژی و اقتصاد
۷۳	راهبرد انرژی آمریکا در خاورمیانه
۷۳	ذخایر جهانی نفت
۷۴	ذخایر ثابت شده نفت جهان به میلیارد بشکه
۷۵	ذخایر ثابت شده گاز
۷۸	مهم‌ترین عوامل قطع کننده عرضه نفت جهان
۷۹	نتیجه‌گیری

۸۱	فصل سوم: اقدام به جنگ
۸۲	مقدمه
۸۳	جنگ دوم خلیج فارس
۸۳	واکنش آمریکا
۸۵	دلایل وقوع جنگ
۸۶	راهبرد نومحافظه‌کاران در ابتدای نظم نوین جهانی برای عراق
۸۸	علت ساقط نکردن صدام در جنگ دوم خلیج فارس
۸۹	آزمایش تسلیحات
۹۰	آثار جنگ دوم خلیج فارس
۹۱	پس از جنگ دوم خلیج فارس
۹۲	جنگ علیه تروریسم
۹۳	نامه نومحافظه‌کاران به رئیس جمهور جورج واکر بوش
۹۳	در ارتباط با اسامه بن لادن
۹۳	در ارتباط با عراق
۹۴	در ارتباط باحزب‌الله
۹۴	در ارتباط با اسرائیل و مراجع صلاحیت‌دار فلسطینی
۹۴	در ارتباط با بودجه دفاعی ایالات متحده
۹۵	جنگ در افغانستان
۹۵	ویژگی‌های ژئوپلیتیک افغانستان
۹۶	اولین جنگ علیه تروریسم
۹۷	جنگ سوم خلیج فارس
۱۰۲	نتیجه‌گیری
۱۰۴	فصل چهارم: نیروهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای

مقدمه.....	۱۰۵
خطوط اصلی سیاست راهبردی آمریکا در منطقه خاورمیانه.....	۱۰۶
نیروهای منطقه‌ایی.....	۱۱۰
ایران.....	۱۱۰
اسرائیل.....	۱۱۵
روابط آمریکا و اسرائیل.....	۱۱۶
دوران ریاست جمهوری جورج هربرت بوش.....	۱۱۶
دوران ریاست جمهوری بیل کلینتون.....	۱۱۶
دوران ریاست جمهوری جورج دبلیو بوش.....	۱۱۶
اهداف مشترک آمریکا و اسرائیل.....	۱۱۷
عربستان.....	۱۱۹
سایر نیروهای منطقه‌ای موثر بر راهبرد دولت آمریکا.....	۱۲۳
سوریه.....	۱۲۳
فلسطین.....	۱۲۵
نیروهای نوظهور و نیروهای فرامنطقه‌ای.....	۱۲۵
ترکیه.....	۱۲۶
چین.....	۱۲۷
روسیه.....	۱۲۸
نتیجه‌گیری.....	۱۲۹
نتیجه‌گیری.....	۱۳۰
فهرست منابع.....	۱۳۴

عنوان پایان نامه: راهبرد نظامی آمریکا در منطقه خاورمیانه از آغاز دهه ۹۰ به بعد با تاکید بر اقدام به جنگ

استاد راهنما: دکتر امین نواختی مقدم

استاد مشاور: دکتر رجب ایزدی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: علوم سیاسی گرایش: علوم سیاسی دانشگاه: تبریز

دانشکده: علوم انسانی و اجتماعی تاریخ فارغ التحصیلی: بهمن ۱۳۹۰ تعداد صفحه: ۱۴۲

کلید واژه‌ها: سازه‌انگاری، نومحافظه‌کاری، راهبرد نظامی، اقدام به جنگ، منافع حیاتی و حفظ بقا، تهدید امنیت ملی، کنترل تسلیحات، تروریسم، منافع اقتصادی و انرژی.

چکیده: این پژوهش در پی این است که راهبرد ایالات متحده را از دهه ۹۰ به بعد در خاورمیانه تشریح کند و نیز به این مسئله و سوال بپردازد که در دوره‌های مختلف، ایالات متحده بر چه اساسی سیاست‌های متنوع را برگزیده و از همه مهم‌تر در چه موقعیتی اقدام به جنگ را انتخاب کرده و یا در اجرای آن متفاوت عمل نموده است. ایفای نقش نظامی نیز چه توجیحی برای ایالات متحده دارد. در پی‌گیری این امر، این پژوهش فرضیه خود را حضور نظامی مستقیم گسترده و پایدار جهت تثبیت هژمونی ایالات متحده و اقدام به جنگ را در نتیجه واکنش به تهدید منافع حفظ بقا و حیاتی آمریکا می‌داند. منافی که بر اساس گفت‌وگوهای جدیدی که نومحافظه‌کاران مطرح کرده‌اند دارای ابعاد تازه‌ای گشته و دایره‌ی آن در بین‌الملل گسترده شده است. همچنین برای تبیین و ارزیابی پژوهش و فرضیه آن، نظریه سازه‌انگاری انتخاب شده است و برای فهم بهتر مطلب قسمتی نیز به اندیشه نومحافظه‌کاری اختصاص داده شده است.

این پایان‌نامه از یک مقدمه، چهار فصل و یک نتیجه‌گیری تشکیل یافته است. در فصل اول مبانی نظری و چارچوب نظری به همراه اندیشه نومحافظه‌کاری نوشته شده است. در فصل دوم راهبرد نظامی و سیاست خارجی ایالات متحده نگاشته شده و نشان داده می‌شود که چگونه سیاست خارجی آمریکا با ورود به نظم نوین جهانی تغییر می‌کند و چه عواملی موثر بر آن هستند. این فصل نشان می‌دهد که چگونه نومحافظه‌کاران منافع ایالات متحده را بسط دادند، مفاهیم جدیدی از تهدیدات و دشمنان ارائه کرده و راهبردهای نوی را طراحی نمودند. در فصل سوم نیز به صورت مجزا اقدام به جنگ ایالات متحده در منطقه به صورت موردی

«دنباله چکیده پایان‌نامه»

ارزیابی می‌شود تا پاسخ‌های مناسب پژوهش را، در نمونه‌های عملی راهبرد نظامی و سیاسی آمریکا نشان دهد. فصل چهارم نیز به تقابل سیاست‌های آمریکا با نیروهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای می‌پردازد. و در پایان نتیجه‌گیری کلی آورده شده است.

نتایج پژوهش پیش‌رو نشان می‌دهد که با تغییراتی که نومحافظه‌کاران در ذهنیت افکار عمومی در آمریکا ایجاد کرده و تعاریف جدیدی از اصول و اهداف و منافع ارائه دادند سیاست‌سازان در آمریکا را وادار به برنامه‌ریزی راهبردی برای حضوری مستقیم و نظامی در منطقه خاورمیانه جهت تثبیت هژمونی آمریکا نمودند. البته تهدیدات جدید و یافتن واکنش مناسب به آن‌ها و نیز رقابت با نیروهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، از جمله عوامل موثر بر انتخاب این استراتژی بود که بر این اساس پیشاپیش باید به استقبال تحولات و تهدیدات رفت.

۱- طرح مسأله پژوهش

آمریکا به عنوان بزرگترین قدرت جهانی می‌کوشد با تکیه بر فرصت‌های فراهم آمده بین‌المللی و توان برخورد در پهنه‌های گوناگون، در کنار سامان دادن و پی افکندن نظم جهانی مطلوب خود، زمینه‌های برتری و چیرگی خود را در آینده فراهم سازد. دولت آمریکا همه‌ی توان خود را به کارگرفته است تا ساختار سیستم بین‌المللی برپایه منافع و اولویت‌های این کشور سامان یابد. از این رو منطقه خاورمیانه نیز از سوی دولت آمریکا مورد توجه قرار گرفته است، درباره اهمیت خاورمیانه دلایل گوناگونی وجود دارد اما برای ایالات متحده می‌شود گفت مهم‌ترین مسأله کنترل ذخایر بزرگ نفتی و کنترل نیروهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای می‌باشد. البته در سال‌های اخیر یکی از مهم‌ترین مسائل برای ایالات متحده علاوه بر موضوعات قبلی، تروریسم و بنیادگرایی اسلامی و حرکات رادیکال اسلامی در منطقه است.

ایالات متحده برای کنترل منطقه‌ی خاورمیانه در طی سالیان حضور خود در منطقه سیاست‌های متنوع و گوناگونی را در پیش گرفته است، مانند گزینش یکی از کشورها به عنوان ژاندارم منطقه یا سیاست دو ستونی یا برقراری توازن قوا و در کنار آن تکیه بر متحدین خود در منطقه برای پیشبرد اهداف ویژه دولت آمریکا، افزون بر این، سالیانه هزینه‌های سنگینی صرف تجهیز نظامی کشورهای منطقه می‌شود که از طریق اجازه فروش و در اختیار قرار دادن این تجهیزات صورت می‌گیرد.

این روند طولانی سیاست دولت آمریکا در منطقه، اهمیت بسیار بالای خاورمیانه را می‌رساند که دولت آمریکا برای نگه‌داشت سلطه‌ی خود بر منطقه حاضر است حتی با وجود مخالفت‌ها و مقاومت‌های بین‌المللی به گزینه‌ی نظامی نیز روی آورد؛ چنان‌که به دنبال تحولات جهانی و

منطقه‌ای (برای نمونه سرپیچی عراق از آمریکا و...) دولت آمریکا و ادار به در پیش گرفتن راهکار تازه‌ای در منطقه خاورمیانه شد و آن نیز استفاده از نیروی نظامی و اقدام به جنگ در منطقه بود، مانند جنگ دوم و سوم خلیج فارس و جنگ در افغانستان که در واقع برای حضور نظامی گسترده، یک بهانه‌ی بزرگ نیاز بود که این حضور و پیامدهای پسین آن را توجیه کند.

اما در طول سال‌های شکل‌گیری و اجرای سیاست‌های آمریکا همواره تحولات گوناگون و نیز عوامل و نیروهای تاثیرگذار در خاورمیانه نقش‌آفرینی کرده‌اند که راهبرد دولت آمریکا را تحت تاثیر قرار داده‌اند و در کنار این برخی نیروهای منطقه نیز که موافق برنامه‌های آمریکا در منطقه نیستند و یا ایالات متحده را همراهی نکرده‌اند و یا حتی در برابر برنامه‌های آمریکا ایستادگی نشان داده‌اند، وجود داشته‌اند که مجموع این عوامل به شدت بر سیاست خارجی و راهبرد نظامی دولت آمریکا در منطقه تاثیرگذار بوده است. مسئله پژوهش نیز بر این است که در این دوره‌های مختلف، ایالات متحده بر چه اساسی سیاست‌های متنوع را برگزیده و از همه مهم‌تر در چه موقعیتی اقدام به جنگ را انتخاب کرده و یا در اجرای آن متفاوت عمل نموده است.

۲- پرسش اصلی و فرعی

پرسش اصلی: راهبرد نظامی دولت آمریکا در خاورمیانه، از آغاز دهه ۱۹۹۰م چیست؟

پرسش فرعی: چرا ایالات متحده آمریکا در منطقه از سیاست اقدام به جنگ استفاده می‌کند و

ایفای نقش نظامی چه توجیهی دارد؟

۳-پیشینه موضوع مورد پژوهش

در رابطه با پیشینه موضوع، پژوهش‌هایی صورت گرفته است که می‌توان آن‌ها را در چارچوب کتب، مقالات، پژوهش‌های پایان‌نامه‌ای نام برد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

پایان‌نامه‌ای تحت عنوان پایان جنگ سرد و گسترش نفوذ ایالات متحده در منطقه خاورمیانه

توسط اسماعیل رضوی پور دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران صورت گرفته که به تحولات پس از فروپاشی اتحاد شوروی می‌پردازد که منجر به یکه‌تازی آمریکا در مناطق استراتژیک مانند خاورمیانه شد، و اشاره می‌کند که آمریکا تلاش در گسترش مناطق نفوذ خود و نیز جلوگیری از ظهور نیروهای چالش‌گر جدید دارد.

از پژوهش‌های دیگر می‌توان به پایان‌نامه‌ی **جلال عزت شوکتی** دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته روابط بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی اشاره نمود که با عنوان **تاثیر حادثه ۱۱ سپتامبر بر استراتژی سیاست خارجی ایالات متحده با تاکید بر خاورمیانه و افغانستان** می‌باشد، که به سیاست جدید دولت آمریکا بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر اشاره دارد که در این مرحله دولت آمریکا گروه‌ها و شبکه‌های تروریستی را نیز به عنوان تهدید امنیتی مستقیم خود محسوب کرده و نظام بین‌الملل را به دو بخش با ما یا بر ما تقسیم نمود و اسلام نیز به عنوان ایدئولوژی متخاصم لیبرال-دموکراسی مطرح شد که یکی از برآیندهای آن حضور گسترده‌ی آمریکا در منطقه خاورمیانه است.

از کتاب‌های تألیف شده در این زمینه نیز می‌توان از موارد زیر یاد کرد: **کتاب آمریکا در خلیج فارس (چالش‌ها و چشم اندازها)** نوشته **سامی حجار**؛ کتاب حاضر با محور قرار دادن حادثه ۱۱ سپتامبر، به پیامدهای ناشی از این رویداد اشاره دارد که دولت مردان آمریکایی را وادار کرد ارزیابی دوباره‌ای از تهدیدات درونی و بیرونی موجود علیه آمریکا به عمل آورند و در کنار بررسی ریشه این تهدیدات، اقدامات لازم را برای از میان بردن آن‌ها به کار بندند، از جمله پیامدهای حادثه ۱۱ سپتامبر که در این کتاب اشاره شده می‌توان موارد زیر را بیان کرد:

تهدیدات موجود از سوی طرفداران القاعده و طالبان بر علیه منافع آمریکا، تروریسم بین‌المللی، گسترش سلاح‌های شیمیایی- میکروبی، اتمی- موشکی و چگونگی تأمین منابع مالی مخالفین آمریکا.

کتاب طرح خاورمیانه بزرگ‌تر؛ القاعده و قاعده در راهبرد امنیت ملی آمریکا نوشته **حسن حسینی**، این کتاب تلاش دارد تا با در پیش‌گیری رهیافتی تحلیلی و بر پایه مستندات پژوهشی، شیوه‌های پنهان و آشکار به کار گرفته شده در راستای ایجاد دگرگونی‌های همه‌جانبه در منطقه خاورمیانه از سوی زمام‌داران ایالات متحده را به تصویر کشیده، درک شایسته‌ای از اهداف ناپیدای این طرح به خواننده ارائه دهد.

کتاب مصائب امپراطوری، امپریالیسم نظامی آمریکا در قرن بیست و یک، که از سوی **چالمرز جانسون** صاحب‌نظر برجسته آمریکایی به‌نگارش درآمده است به مشکلات امپراطوری آمریکا در سطح درونی و بین‌المللی می‌پردازد. ایالات متحده که برای سال‌ها به‌کشوری امپریالیستی و ملتاریستی تبدیل شده است همواره خود را پشت اصطلاحاتی همچون «جهانی شدن»، «تنها ابرقدرت» و «مداخله بشردوستانه» پنهان می‌کرد. به هر حال جورج بوش پسر زمینه‌ساز ظهور دومین امپراطوری روم در ایالات متحده گردید. از دید نویسنده امپراطوری ایالات متحده به دلیل موانع فراوانی که بر سر راه آن وجود دارد، وارد فرایند افول و نابودی شده است. وی اظهار می‌دارد که تنها

کنترل کنگره از سوی مردم، اصلاحات در قانون انتخابات برای روی کار آمدن نمایندگان حقیقی و کاهش بودجه پنتاگون و سازمان سیا است که می‌تواند این فرایند را متوقف سازد.

ارزیابی پژوهش‌گر این است که پژوهش‌های فوق از محتوای مطلوبی برخوردارند و اطلاعات و توصیفات مفید از وقایع را دارا می‌باشند، اما آنچه که از دید پژوهش‌گر حاضر به عنوان ضعف یا کاستی برای آن نوشتار و تحلیل‌ها فرض می‌شود این است که برخی به صورت انتقادی کامل عمل می‌نمایند و برخی نیز نقش موافق را دارند حال در این میان کمتر به این نکته توجه شده است که حال با وجود این شرایط و حضور نظامی گسترده آمریکا در منطقه و دخالت سایر نیروهای فرامنطقه‌ای و سایر مشکلات مربوط به خود دولت‌های منطقه چگونه باید با این مسایل کنار آمد و یا حل کرد، آیا مخالفت جدی توأم با عمل یا بی‌عمل و شعارگونه مفید به واقع است، به نظر پژوهش‌گر حاضر، واقعیات موجود کمتر درک شده‌اند و عدم واقع‌گرایی صحیح در پژوهش‌ها نه تنها محققین بلکه مخاطبین آن‌ها را نیز دچار اشتباه کرده است، صرف مخالف حضور نظامی و اقدام به جنگ از سوی آمریکا بودن کافی نیست بلکه توان برخورد، برون رفت، و در کل پاسخ مناسب نسبت به این وقایع مهم است، که ضروری می‌باشد، و همانا این مطلب همان ضعفی است که می‌شود گفت پژوهش‌های قبلی دارا هستند. پس در ابتدای امر باید شناخت و توصیفی جامع از وقایع داشت یعنی فهم این که چه تحولاتی در شرف روی دادن است. یعنی دانستن این که اساساً مساله چیست.

۴- هدف پژوهش:

هدف از این پژوهش آشنایی با سیاست خارجی و راهبرد نظامی دولت آمریکا در منطقه خاورمیانه است و این که اساساً چرا آمریکا در منطقه خاورمیانه علاوه بر حضور نظامی به حربه‌ی جنگ روی آورده است و در نهایت پژوهش‌گر می‌خواهد با به‌دست آوردن مجموعه‌ای کامل از اطلاعات هماهنگ با موضوع و فرضیه‌ی پژوهش یک برنامه‌ی کاربردی برای سیاست‌خارجی را تنظیم کند.

۵- شناسایی متغیرهای دخیل

- افول یا ضعف سیاست‌های کنترلی (توازن قوا و...)

- تهدید امنیت ملی آمریکا (تروریسم، بنیادگرایی اسلامی)

- کنترل تسلیحات (خلع سلاح)

- منافع اقتصادی

- اهداف ژئوپلیتیک در منطقه

۶ - فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی:

«راهبرد نظامی دولت آمریکا در منطقه خاورمیانه از دهه ۱۹۹۰ به بعد بر حضور نظامی مستقیم گسترده و پایدار جهت تثبیت هژمونی خود بر منطقه استوار است، و اقدام به جنگ در نتیجه واکنش به تهدید منافع حفظ بقا و حیاتی آمریکا است.»

فرضیه‌های فرعی:

- ۱- استراتژی ایالات متحده تکیه بر نیروهای پیشاپیش مستقر شده و آرایش یافته برای مقابله با تهدیدات قابل پیش‌بینی در منطقه (تروریسم، تکسیر سلاح‌های کشتار جمعی، بنیادگرایی اسلامی...) است.
- ۲- تلاش برای جایگزین کردن دولت‌ها و نظام‌های موافق با آمریکا و رویارویی با جنبش‌های اسلامی مخالف با آمریکا.
- ۳- بی‌ثباتی منطقه و عدم اعتماد و اطمینان به توانایی‌های متحدین منطقه‌ای نیز از دلایل حضور مستقیم آمریکا در منطقه است.
- ۴- رقابت با قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای عامل مهمی، در پی‌گیری راهبرد نظامی از سوی دولت آمریکا در خاورمیانه است.

فرضیه رقیب:

- ۱- اقدام به جنگ فرایند طبیعی سیاست خارجی آمریکا است که در مواجهه با تهدیدات امنیتی دست به آن می‌زند.
- ۲- راهبرد نظامی آمریکا در منطقه تنها ناشی از تحولاتی مقطعی چون برآمدن نومحافظه‌کاران و تاثیر آن‌ها بر سیاست خارجی آمریکا به طور موقت می‌باشد.

۷- تعریف مفاهیم

استراتژی (راهبرد): واژه استراتژی از ریشه یونانی *strategema* می‌باشد که خود از واژه *strategos* به معنای ژنرال ارتش مشتق شده است. استراتژی یعنی سازماندهی و بهره‌گیری از ابزار مادی برای رسیدن به اهداف سیاسی. (میرطیب موسوی، ۱۳۸۳: ۱۹)

استراتژی (راهبرد) نظامی: عملیات نظامی در سطح گسترده و هنر و علم به‌کارگیری منابع در جنگ در

راستای تامین بیشترین پشتیبانی از سیاست ملی در راستای افزایش احتمال دستیابی به پیروزی و پیامدهای مساعد آن. (علیرضا ازغندی و جلیل روشندل، ۱۳۸۷: ۵)

امنیت ملی: تعریف امنیت ملی بسته به نوع نگرش (نظامی، اقتصادی، سیاسی) گوناگون است، اما یک تعریف کلاسیک می‌گوید امنیت ملی عبارت است از توانایی کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی یا منافع ملی و یا به نظر والتر لیپمن نویسنده آمریکایی یک ملت هنگامی دارای امنیت است که در صورت خودداری از جنگ بتواند ارزش‌های اساسی خود را نگه دارد و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را پیش ببرد. (جلیل روشندل، ۱۳۸۵: ۱۱)

منافع ملی: راهنمای اصلی که به واقع‌گرایی سیاسی کمک می‌کند تا راهش را در پهنه سیاست بین‌الملل بیابد مفهوم منافع است که در چارچوب قدرت تعریف می‌شود. این مفهوم، سیاست را به عنوان گستره‌ای رفتاری و ادراکی مستقل از سایر گستره‌ها مانند اقتصاد، اخلاق و... مطرح می‌کند. منافع ملی در چارچوب قدرت نظامی فکری بر ناظر تحمیل می‌کند و به موضوع سیاست نظامی منطقی می‌بخشد. (مورگنتا، هانس جی، ۱۳۸۴: ۶-۷)

همچنین منافع ملی دارای سلسله مراتبی هستند بدین معنا که معمولاً در هر دوره و عصری با اولویت‌های خاصی از منافع ملی دولت‌ها، روبه‌رو هستیم و پس از گذشت زمان و تغییر اوضاع و احوال بین‌المللی احتمالاً اولویت‌های جدیدی جایگزین اولویت‌های پیشین می‌شود، اما از لحاظ سلسله مراتب منافع بین‌المللی باید خاطر نشان کرد که آنچه از نظر دولت‌ها در درجه اول اهمیت قرار دارد حفظ استقلال و تمامیت ارضی آن‌ها است. حفظ استقلال، بیرون راندن دشمن، حفظ مرزهای ملی و تمامیت ارضی، ایجاد وحدت ملی و قومی، مذهبی و فرهنگی، منافع حیاتی محسوب می‌گردد. (قوام، سید عبدالعلی، ۱۳۸۶: ۱۲۵) در کل تعیین منافع ملی بستگی به موقعیت و شرایط داخلی و خارجی و اهداف دولت و کشور مورد نظر دارد، و امروزه منافع اقتصادی، صلح، ثبات و... از مهم‌ترین منافع ملی محسوب می‌شوند.

تهدید امنیت ملی: عبارت از یک عمل یا یک سلسله از حوادث است که یا طی یک زمانی کم و بیش کوتاه کیفیت زندگی ساکنان یک کشور را شدیداً تهدید کند و یا این که دامنه‌ی اختیار یک حکومت یا یک کشور یا واحدهای خصوصی متعلق به یک کشور را در انتخاب سیاست مقتضی به شدت به مخاطره اندازد. (جلیل روشندل، ۱۳۸۵: ۱۳۸)

منافع حفظ بقاء آمریکا: بدون این قدرت آمریکا وجود نخواهد داشت، شامل امنیت این کشور در برابر حمله مستقیم، به خصوص در زمینه‌ی سلاح‌های تخریب همگانی، از ناحیه کشورهای دیگر یا

تروریست‌ها خواهد بود. (استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱، ۱۳۸۳: ۲۷۴)

منافع حیاتی آمریکا: یک درجه از منافع حفظ بقا پایین‌تر هستند، شامل استمرار و امنیت نظام‌های کلیدی بین‌المللی از جمله انرژی، اقتصاد، ارتباطات، حمل و نقل و بهداشت است که زندگی و آسایش آمریکاییان وابسته به آن است. (استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱، ۱۳۸۳: ۲۷۴)

خاورمیانه: عناصری مانند حوزه سنتی تمدن اسلامی، منابع انرژی و نفت، اهمیت ژئوپلیتیک و منازعات درازمدت در این منطقه را می‌توان مولفه‌هایی دانست که خاورمیانه با آن تعریف می‌شود. (اسپینسر، ویلیام، ۱۳۸۷: ۴) اصطلاح خاورمیانه را نخستین بار آلفرد ماهان به کار برده است؛ امروزه به طور معمول منظور از خاورمیانه منطقه‌ای می‌باشد که از نظر وسعت بخش‌های وسیعی از شمال و شرق آفریقا، ایران، ترکیه و همه کشورهای عربی شرق کانال سوئز را زیر پوشش دارد، البته خاورمیانه در برخی جهات گسترش به مراتب فراتر از حدود خارجی برخی کشورهای منطقه را دارا است. نفوذ ژئوپلیتیکی خاورمیانه در مشرق تا افغانستان و پاکستان و اقیانوس هند و در مغرب تا صحرا و شاخ آفریقا گسترش یافته است. (آلسدایر. دراسیدل و جرالدا اچ بلیک، ۱۳۸۴: ۲۰ و ۲۱)

۸- روش آزمون فرضیه

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش اسنادی-کتابخانه‌ای می‌باشد یعنی اطلاعات مربوط با موضوع پژوهش را از راه اسنادی-کتابخانه‌ای به دست آورده و سپس با روش تاریخی و توصیفی-تحلیلی، فرضیه تحقیق به آزمون گزارده می‌شود.

۹- اهمیت اثبات فرضیه

اهمیت اثبات فرضیه این خواهد بود که حضور نظامی ایالات متحده معلول عوامل و شرایطی است که آمریکا به آن دلایل حضور نظامی در خاورمیانه را انتخاب نموده است که شناخت این تحولات، فرایند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی سیاسی را برای دولت‌های منطقه در رویارویی با راهبردهای دولت آمریکا هموار خواهد ساخت.

۱۰- سازماندهی پژوهش

پژوهش حاضر در چهار فصل تنظیم شده است. فصل اول مربوط است به چارچوب نظری که در این فصل اندیشه سازه‌انگاری انتخاب شده است اما بر اساس این چارچوب نظری، اندیشه نومحافظه کاری در ایالات متحده که مهم‌ترین نقش را در بررسی موضوع پایان نامه دارد نیز آورده شده است. فصل دوم مربوط است به سیاست خارجی و راهبرد نظامی ایالات متحده آمریکا. در فصل

سوم نیز اقدام به جنگ ایالات متحده در منطقه خاورمیانه بررسی خواهد شد و در نهایت فصل چهارم به عوامل و نیروهای منطقه‌ایی و فرامنطقه‌ایی مربوط می‌شود.

فصل اول

چارچوب نظری

مقدمه

این فصل از دو قسمت تشکیل شده است. قسمت اول چارچوب نظری است که نظریه سازه‌انگاری را شامل می‌شود. این نظریه در واقع چارچوب فکری ما را در نگاه به پژوهش تعیین خواهد کرد. سازه‌انگاری از جمله نظریات جدید در عرصه مطالعات روابط بین‌الملل است که با در نظر گرفتن موضوع پژوهش، بهتر می‌تواند ما را در جهت فهم مطلب درونی پایان‌نامه کمک کند. ویژگی‌ها و مشخصاتی که این نظریه در جهت توضیح و تبیین تحولات بین‌المللی بین بازیگران این عرصه دارد خود منحصر به فرد است که در متن این فصل تمامی ابعاد این نظریه روشن خواهد گشت. اما قسمت دوم این فصل که با مبنا قرار دادن فصل اول یعنی اندیشه سازه‌انگاری، به تشریح اندیشه نومحافظه‌کاری، می‌پردازد. دلیل این که قسمت دوم به فصل اضافه می‌شود نیز برای این است که هم به صورت دقیق و موردی‌تر با برداشتی سازه‌انگارانه به یک تحول سیاسی نگاه شود، و نیز این دو قسمت در تلاقی با یکدیگر به نگارش و ارزیابی و فهم موضوع پژوهش کمک کنند. البته خود اندیشه نومحافظه‌کاری نیز همانند سازه‌انگاری در سال‌های اخیر بیشتر مورد توجه بوده است که این نیز ناشی از جدید بودن گفتمان این مکتب فکری در عین داشتن ریشه‌های تاریخی است. در واقع پژوهش حاضر با کمک گرفتن از چارچوب نظری سازه‌انگاری و اندیشه نومحافظه‌کاری سعی در توصیف و تحلیل بهتر موضوع نظامی‌گری و سیاست خارجی آمریکا در منطقه خاورمیانه دارد و درصدد آن است که با در نظر گرفتن دیدگاه‌های نظری منطبق با موضوع، فهم مناسبی از مسئله داده و پاسخی شایسته به سوالات داشته باشد.